

V1998-107 24.11.98

Konkurranseloven § 3-9, dispensasjon fra § 3-1 første ledd for prissamarbeid mellom medlemsbedrifter i Riks-Rent Tekstiltjeneste, og omgjøring av tidligere vedtak.

Sammendrag:

Vaskeriene tilknyttet Riks-Rent Tekstiltjeneste er gitt dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven slik at de kan samarbeide om priser på tekstilrenhold og tekstilutleie til hotellkjeder. Dispensasjonen gjelder prissamarbeid både i forhold til hotellkjeder som vaskeriene har inngått basisavtale med og for prissamarbeid i forhold til nye hotellkjeder som vaskeriene i fremtiden inngår basisavtale med. Samtidig oppheves tidligere gitte dispensasjoner for prissamarbeid overfor enkelte navngitte hotellkjeder.

vedtak 27/98 av 27. april 1998 og med Rica Hotellkjeden og SAS International Hotels Norge Sak 95/263, vedtak av 27. juli 1997.

Forholdet til konkurranselovens forbudsbestemmelser Konkurranseloven (krll) § 3-1 første ledd fastslår at "To eller flere ervervsdrivende må ikke for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter...."

Krll § 3-4 første ledd fastslår at "Sammenslutninger av ervervsdrivende må ikke selv fastsette eller oppfordre til reguleringer som nevnt i §§ 3-1 til 3-3 ....".

Riks-Rent Tekstiltjeneste er i henhold til § 2.1 i gruppens vedtekter en frittstående, frivillig og landsomfattende samarbeidsgruppe blant regionsvise bedrifter innenfor bl.a. tekstilrenhold og tekstilutleie. Per 1. juli 1998 hadde gruppen 22 medlemmer. Medlemmene velger et råd til å styre og ivareta sine interesser. Rådet har bl.a. til oppgave å tilrettelegge og kontrollere lovlig innhold av fellesavtaler og basisavtaler. For å ivareta denne oppgaven får rådet bistand av et forhandlingsutvalg som er underlagt, samarbeider med og er ansvarlig overfor rådet, jf § 8.8 i vedtektene. Når en kundegruppe eller kjede ønsker en felles- eller basisavtale med medlems-vaskeriene i Riks-Rent Tekstiltjeneste, trer forhandlingsutvalget inn og fremforhandler disse. Deretter slutfører den enkelte leverandør sin egen kontrakt, jf vedtektene § 8.10.1. Alle frem-forhandlede basisavtaler skal sluttforhandles og signeres med den lokale kunde og Riks Rent-leverandør, jf § 8.12.1 i vedtektene.

Riks-Rent Tekstiltjeneste har basisavtaler med flere hotellkjeder. Som nevnt innledningsvis har Riks-Rent Tekstiltjeneste tidligere fått innvilget dispensasjon for prissamarbeid i tilknytning til basisavtaler med SAS International Hotels Norge, Rica Hotell- og Restaurant-kjede AS og Choice Hotels Norge. Foreliggende sak gjelder dispensasjons-søknad for prissamarbeid i tilknytning til en basisavtale med Rainbow Hotels og Norlandia Hoteller.

Som nevnt ovenfor forbyr krll § 3-4 sammenslutninger bl.a. å fastsette eller oppfordre til prisreguleringer i strid med § 3-1, mens § 3-1 forbyr ervervsdrivende å samarbeide om prisfastsettelsen.

På bakgrunn av de opplysninger som foreligger, må det således foretas en vurdering av om det samarbeidet som det er søkt om dispensasjon for eventuelt rammes av § 3-4 eller § 3-1. Det må med andre ord vurderes om Riks-Rent Tekstiltjeneste er å betrakte som en sammenslutning av ervervsdrivende i konkurranselovens forstand som selv fastsetter eller oppfordrer til forbudte prisreguleringer eller om vaskeriene som er medlem i Riks-Rent Tekstiltjeneste er å betrakte som to eller flere ervervsdrivende som ved avtale, samordnet opptreden eller på annen måte fastsetter eller søker å påvirke prisene i strid med § 3-1 direkte.

Konkurranselovens forarbeider sier lite om hvor grensen mellom forhold som rammes av henholdsvis § 3-4 og § 3-1 skal trekkes. Det fremgår av forarbeidene at lovutvalget mente det var av betydning at konkurranselovens regler respekteres av alle deler av næringslivet, også "foreninger, interesseorganisasjoner og andre sammenslutninger som ikke selv utøver næringsvirksomhet" NOU 1991:27 s 251 og Ot. prp. nr 41 (1992-93) s 52. Det fremgår også at dette var bakgrunnen for at man foreslo en uttrykkelig bestemmelse som forbyr sammenslutninger selv å fastsette eller oppfordre til reguleringer i strid med forbudsbestemmelsene. I den utstrekning et prissamarbeid skjer i regi av en sammenslutning som ikke selv driver med ervervsvirksomhet, og prissamarbeidet ikke vil kunne tilskrives medlemmene, er § 3-4 nødvendig som et supplement til forbudene i §§ 3-1 til 3-3 fordi prisreguleringen ikke vil rammes av § 3-1 direkte. Krrl. § 3-4 forbyr således primært påvirkning fra sammenslutninger som ikke selv er deltaker i selve prissamarbeidet. NOU 1991:27 s 132

Det fremgår videre av lovens forarbeider at mer "uformelle grupper" omfattes av § 3-1 direkte og ikke av påvirkningsbestemmelsen (§ 3-4). NOU 1991:27 s 251 For at noe skal omfattes av sammenslutningsbegrepet i § 3-4, antar tilsynet derfor at det må oppstilles visse krav til juridisk selvstendighet for at man skal kunne si at det foreligger en "sammenslutning" i lovens forstand, for eksempel at sammenslutningen fremtrer som en selvstendig juridisk person med visse generelle fullmakter. Spørsmålet blir da hvordan foreliggende sak bør bedømmes ut fra dette. Tilsynet mener prissamarbeidet som iverksettes gjennom basisavtalen i realiteten innebærer et horisontalt samarbeid mellom medlemmene, der rådet og forhandlingsutvalget fremstår som en praktisk måte å organisere samarbeidet på. Etter tilsynets oppfatning er Riks-Rent Tekstiltjeneste mer å karakterisere som en "uformell gruppe", som i henhold til forarbeidene vil omfattes av § 3-1 direkte. Krrl § 3-1 kommer da direkte til anvendelse på samarbeidet mellom medlems-vaskeriene i Riks-Rent Tekstiltjeneste. Tilsynet har i sin vurdering lagt vekt på at Riks-Rent Tekstiltjeneste i henhold til avtalens pkt 1.1 opptrer på vegne av de av gruppens medlemmer og samarbeidsvaskerier som har tiltrådt vedkommende basisavtale. Hvilke medlemmer som har tiltrådt vedkommende avtale fremgår i henhold til opplysninger tilsynet har mottatt fra advokat Nilsen av et vedlegg til avtalen. Videre har tilsynet lagt vekt på at i henhold til basisavtalens pkt 3, om avtalens gyldighet, skal stedlige parter slutte seg til avtalen, og det lokale samarbeidende vaskeri skal signere gjenpart av avtalen sammen med ansvarlig leder for det /de hoteller som betjenes av vedkommende. Dette er også i tråd med § 8.10.1 i vedtektene som er nevnt ovenfor. Tilsynet har også lagt vekt på at gruppen i vedtektene selv definerer seg som en "samarbeidsgruppe". På denne bakgrunn er det tilsynets oppfatning at medlemmene selv deltar direkte i samarbeidet.

Neste spørsmål blir da om samarbeidet innebærer en prisregulering i strid med § 3-1. Det fremgår av avtalens pkt 10 at "Pris er i henhold til prisliste". Prislisten fastsetter pris for renhold og utleie av ulike tekstiler og følger avtalen som eget vedlegg, se avtalens pkt 1.2. I tillegg inneholder pkt 10 i

basisavtalen bestemmelser om prisjusteringer. I henhold til avtalens pkt 4 skal dessuten priser på stedlige avtalte artikler og andre tjenester være i samsvar med basisavtalens prisintensjoner.

Gjennom basisavtalen binder medlemsvaskeriene seg med andre ord til én pris. Medlemmene opererer således med felles priser for tjenestene de yter til hotellene i kjeden og står ikke lenger fritt til å sette den pris de selv måtte ønske. Dette innebærer et prissamarbeid som omfattes av forbudet i § 3-1.

Medlemsvaskeriene i Riks-Rent Tekstiltjeneste vil derfor ha behov for dispensasjon.

Konkurransetilsynets dispensasjonsvurdering og vedtak

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 dispensere fra §§ 3-1 til 3-4 dersom minst ett av følgende vilkår er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Konkurransetilsynet vurderer det aktuelle produktmarkedet til å være tekstilrenhold og tekstilutleie. Når det gjelder det geografiske markedet avgrenses dette til Norge. I tillegg til Vel-Vask, er også de lokale vaskeriene konkurrenter til Riks-Rent Tekstiltjeneste. Hotellkjedene er ikke avhengig av et landsdekkende tilbud, for å få dekket sitt behov for tekstilrenhold og tekstilutleie.

Etter tilsynets oppfatning kan samarbeidet mellom medlemsvaskeriene resultere i rasjonaliseringsgevinster som kan komme både selskapene og oppdragsgiverne til gode. Dette bekreftes av Norlandia Hotellene, som i brev av 19.06.98 hevder at de har fått et tilbud til en langt gunstigere pris fra Riks-Rent Tekstiltjeneste enn de har i sine eksisterende vaskeri-avtaler. I tillegg bekreftet også adm.dir. Morten Thorvaldsen i Rainbow Hotels i telefon-samtale av 18.08.98 dette faktum. Dette indikerer at samarbeidet mellom vaskeriene virker konkurransefremmende og at Riks-Rents medlemmer vil bruke prissamarbeidet til å forbedre sin egen konkurransedyktighet. På denne bakgrunn mener tilsynet at prissamarbeidet vil forsterke konkurransen i markedet.

Riks-Rent Tekstiltjeneste har per i dag basisavtale med hotellkjedene SAS Internasjonal Hotels, Norge, Rica Hotell- og Restaurantkjede AS og Choice Hotels. Disse avtalene inneholder samme type prisreguleringer som basisavtalen med Rainbow Hotels og Norlandia hoteller, som er diskutert ovenfor.

Riks-Rent Tekstiltjeneste har to gjeldende dispensasjoner for prissamarbeidet i forhold til SAS Internasjonal Hotels, Norge, Rica Hotell- og Restaurantkjede AS og Choice Hotels. Disse dispensasjonene er innvilget med samme begrunnelse som ovennevnte.

Konkurransetilsynet mener det vil kunne være hensiktsmessig å innvilge vaskeriene tilknyttet Riks-Rent Tekstiltjeneste en generell dispensasjon til å samarbeide om prisfastsettelsen på tekstilrenhold og tekstilutleie til hotellkjeder som vaskeriene har basisavtale med. Medlemmene i Riks-Rent Tekstiltjeneste vil da ikke ha behov for ny dispensasjon hver gang det blir inngått avtale med en ny hotellkjede. På bakgrunn av de aktuelle konkurranse-messige forholdene i markedet, er det tilsynets oppfatning at en generell dispensasjon ikke vil være til hinder for at samarbeidet vil kunne forsterke

konkurransen i markedet.

Tilsynet vil imidlertid understreke at vedtaket er fattet på bakgrunn av den foreliggende konkurransesituasjon og at tilsynet vil kunne trekke tilbake dispensasjonen dersom vilkårene for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf krrl § 3-9 tredje ledd.

På bakgrunn av ovenstående og med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd litra a) og annet ledd har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Vaskeriene tilknyttet Riks-Rent Tekstiltjeneste innvilges dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 slik at de kan samarbeide om prisfastsettelsen på tekstilrenhold og tekstilutleie til hotellkjeder. Dispensasjonen gjelder prissamarbeid både i forhold til hotellkjeder som vaskeriene har inngått basisavtale med og for prissamarbeid i forhold til nye hotellkjeder som vaskeriene i fremtiden inngår basisavtale med.

Dispensasjonen gis på vilkår av at partene melder fra til Konkurransetilsynet dersom:

- nye vaskerier tiltrer eksisterende basisavtaler,
- de eksisterende avtalene endres eller
- nye slike avtaler blir inngått.

Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til 25. november 2003.

Vedtaket om opphevelse av tidligere dispensasjoner

Som det fremgår ovenfor har tilsynet funnet grunnlag for å innvilge vaskeriene tilknyttet Riks-Rent Tekstiltjeneste en generelle dispensasjon til å samarbeide om prisfastsettelsen på tekstilrenhold og tekstilutleie overfor hotellkjeder. Riks-Rent Tekstiltjeneste har per i dag to gjeldende dispensasjoner. Som følge av den generelle dispensasjonen som nå er innvilget, vil disse være overflødige og kan derfor oppheves.

I henhold til forvaltningsloven § 35 første ledd litra a kan et forvaltningsorgan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser. Det er her tale om å gi samme parter en ny dispensasjon som også omfatter prissamarbeidet i forhold til de hotellkjeder som medlemsvaskeriene i Riks-Rent Tekstiltjeneste per i dag har avtale med, og som gjeldende dispensasjoner omfatter. Opphevelse av gjeldende dispensasjoner vil derfor ikke være til skade for verken Riks-Rent Tekstiltjeneste eller for de hoteller som vaskeriene per i dag har dispensasjon til å samarbeide om pris i forhold til. På denne bakgrunn og med hjemmel i forvaltningsloven § 35 første ledd litra a har Konkurransetilsynet truffet følgende vedtak:

Konkurransetilsynets vedtak 98/27 av 27. april 1998 (sak 98/583) og vedtak av 27. juli 1997 (sak 95/263) oppheves.

Vedtakene kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes til Konkurransetilsynet. Det vises for øvrig til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

